

יד
מהרי"ע

שערי יצחק

השיעור השבועי

מפי מרן הגאון
הרב יצחק רצאבי שליט"א
פוסק עדת תימן

נמסר במוצש"ק
בהעלותך
סיון ה'תש"פ ב'של"א
בבית המדרש "פעולת צדיק"
בני ברק

לק"י

נושאי השיעור:

בעניין סדר הלימוד בליל שבועות, האם העיקר הוא לימוד תורה שבכתב או תורה שבע"פ, והאם ישנה נפק"מ בין עד חצות לאחר חצות כמו בליל הושענא רבה. ופרטים נוספים.

בעניין חבישת המסכות בתקופת הקורונה, שמקיימים בזה שתי מצוות עשה, א' ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ב' ואהבת לרעך כמוך. ג' לאו, לא תעמוד על דם רעך.

האם צריך לחבוש את צד ימין של המסכה קודם צד שמאל.

התייחסות לטוען שחבישת המסכה אינה המצאה של משרד הבריאות אלא כביכול מופיע כבר בספרי הפוסקים האחרונים.

תשובה לטוען כי ראינו בתקופת הקורונה בתי כנסת רבים שהתפללו ולמדו כרגיל ללא שום אמצעי זהירות ולא נדבקו כלל בקורונה, בדבר החובה ללכת אחר דעת רוב גדולי וחכמי ישראל שבדור, והראיה מעניין תנורו של עכנאי. יסוד גדול.

האם מותר לצרף קטן למניין עשרה, ומה הדין במקרה שצירפו קטן בשעת הדוחק, האם צריך לחזור על הברכות שכבר בירך הש"צ בצירוף הקטן.

השלמה בעניין דחיית המובא בהשלמות ל'הגהות וציונים' בש"ס עוז והדר בשם כת"י רש"י כי כביכול ריב"ז "דמיין" לפני מיתתו, כיון שמוחו של אדם ריק לפני פטירתו, והוכחות לכך שהדבר אינו נכון.

שמחת נישואי בן זקוניו של מרן שליט"א הבה"ח דוד הי"ז עב"ג שתחי', שתתקיים במתכונת מצומצמת השבוע בעו"ה.

כל הזכויות שמורות

יוצ"ל ע"י מוסדות יד מהרי"ץ בני ברק

טלפקס: 03-5358404. נייד: 050-4140741

דוא"ל: yad@maharitz.co.il

להאזנה לשיעור דרך הטלפון:

קול יהודי תימן – 072-33-23-642 שלוחה 6

מספר השיעור בדיסקים ובקו "קול יהודי תימן" – 547

לשמיעת השיעור במערכת קול הלשון – 03-6171031

השיעור מוקדש לעילוי נשמת

מרת אמי זהרה (שרה) בת מארי סאלם שְׁפָר, תנצב"ה.

וכן לע"נ מרת חמותי לאה (סעידה) בת מארי מעודד, תנצב"ה.

השיעור מוקדש לעילוי נשמת מרת אמי זהרה (שרה) בת מארי סאלס שָׁכַר, תנצב"ה.

וכן לע"נ מרת חמותי לאה (סעידה) בת מארי מעודד, תנצב"ה.

השבוע יחול יום היארצייט שלהן. חמותי ביום שלישי י"ז סיון, ואמי ביום רביעי י"ח סיון.

בעניין סדר הלימוד בליל שבועות, האם העיקר הוא לימוד תורה שבכתב או תורה שבע"פ, והאם ישנה נפק"מ בין עד חצות לאחר חצות כמו בליל הושענא רבה. ופרטים נוספים.

עברנו את חג השבועות, ורציתי לעורר על דבר אשר כדאי לתקנו. לא ידענו עליו בשנים הקודמות. בדרך כלל דיברנו, לגבי לילי הושענא רבה, כי הלימוד בספר דברים צריך שיהיה עד חצות, אבל לא כך לגבי הלימוד של ליל שבועות. אדרבה, אמרנו שהטעות בליל הושע"ר, נובעת מליל שבועות. הרבה אנשים עשו בטעות היקש, כיון שבשניהם הלימוד כל הלילה. אולם בשבועות, הלילות קצרים, וממילא מתחילים את הלימוד מאוחר, בשעה 11:00 בלילה. אבל גם בליל הושענא רבה עשו כך, קבעו את שניהם בשעה 11:00. אבל בעצם זה הפוך, עיקר הלימוד הוא צ"ל בחצי הראשון של הלילה, ואח"כ ישנם אנשים שהולכים לישון. בהושענא רבה, הלילה הוא ארוך והיום קצר, זהו חורף, אז הולכים בתחילת הלילה לישון. אבל צריך להיות בדיוק ההיפך.

זהו אמת, אבל בכל אופן הדבר אינו פשוט. דהיינו, ישנם האומרים, כי גם בחג השבועות, צריך ללמוד את פסוקי התנ"ך עד חצות. וישנן עוד כמה נקודות בעניין, לכן ברצוני לסגור את הנושא כעת, כיון שעמדתי על כך בחג השבועות – לא 'הַשְׁתָּא', כי 'הַשְׁתָּא' זה עכשיו – 'הָא שְׁתָּא', דהיינו השנה הזאת, כדי שבעז"ה תצא לנו תועלת לשנים הבאות.

בספר חמדת ימים [פרק ג' מענייני חג השבועות] כתוב כך, רבת מבני עמינו, לא ידעו ולא יבינו עיקרן של דברים, וסוד הלימוד בלילה הזאת, והפכו הסדר האמיתי, ויאחרו המוקדם ואת המאוחר הקדימו, להגות בדברי אגדה בתחילת הלילה עד חצות, ובהתימם זה החילם בתורה שבכתב.

אצלם בקהילותיהם, בדורות שלהם, המציאו כך האנשים. הם ראו שכתוב בזהר הקדוש שיטתו עניין ללמוד בליל מתתורה אגדות וכו', אם כי הזוה"ק מתחיל 'מתורה לנביאי, ומנביאי לכתובי וכו', אבל הם הבינו שזה לאו דוקא, או שהיו להם איזה סיבות להפוך את הסדר, כך מבואר בספר מועד לכל חי להגר"ח פאלאגני, והם השאירו את החלק של לימוד התנ"ך, לחלק השני של הלילה, ובחלק הראשון קראו דברי אגדות ומדרשים הקשורים למתן תורה.

אומר החמדת ימים, וכן לא יעשה המשכיל. רק על התיקון המתקון ומקובל, מפומא דמרן איש האלהים נורא מאד, אור המופלא האר"י זלה"ה יפקח עיניו, אך הוא ולא מחסיריו ומוסיפיו. אל תחסר ואל תוסיף. וכה משפטו, להיות קורא מתחילת הלילה עד חצות, בתורה נביאים וכתובים. הוא מדגיש כי עד חצות הלילה, לקרוא תורה נביאים וכתובים. והוא לתיקון החתן סוד ו' שבשם. כי על כן אין להוסיף ואין לגרוע מששה פסוקים, שלשה פסוקים ראשונים ושלשה אחרונים מכל פרשה ופרשה, הסוד הוא"ו.

האות וא"ו רומזת למדת יסוד, לכן קוראים שלשה פסוקים מתחילת כל פרשה, ושלשה פסוקים מסוף כל פרשה. ואותו הדבר בנביאים ובכתובים. חוץ מדבר אחד, מספר תהלים, שקוראים מזמור שלם מהתחלה ומזמור שלם מהסוף, כנראה לכבוד דוד המלך, שיש אומרים – כמובא בירושלמי – שהוא נפטר ביום הזה, לכן הוסיפו קצת לכבודו. אבל בכל השאר, כפי שאמרנו.

ואל תשגה במאמר הזוהר פרשת אמור דקאמר, ואוליפנא דאורייתא דבעי ליה בהאיי ליליא, אורייתא שבעל פה וכו'. אולי מכך יצאה הטעות הזאת, כי בזוה"ק בפרשת אמור כתוב שזה תורה שבעל פה. דמשמע שאין תורה שבכתב בלילה. כביכול העיקר הוא דוקא תורה שבע"פ.

זה אינו. כי בפירוש אתאמר בזוהר בראשית 'למלעי באורייתא מתורה לנביאים וכו'. שם לא כתוב במפורש. ילמד סתום מן המפורש. רק לא אמרו אלא לעסוק בתורה שבעל פה רוב הלילה, שהוא העיקר בלילה. העיקר הוא לימוד תורה שבע"פ, במשך רוב הלילה, אבל חייב להיות גם תנ"ך בהתחלה. באופן כי אם לא יוכל לקיים שניהם כאחד, תורה שבעל פה עיקר. אם האדם אינו יכול ללמוד, גם תורה שבכתב וגם תורה שבע"פ. אם יבוא וישאל, מה הכי פחות שאני צריך לעשות, אם אין לי אפשרות ללמוד את הכל?

אותו הדבר לגבי בחורי ישיבות, הנמצאים במסגרת הישיבה. כפי שאתם יודעים, ישנן הלכות לישיבות. ישנה השקפה כזאת, שישנן הלכות לכל עם ישראל, ולבני הישיבות יש הלכות בפני עצמם. לפי החלטת ראשי הישיבות, מכל מיני שיקולים שיש להם. הם לא מסכימים לעניין הזה של לימוד תיקון ליל שבועות, אפילו שגדולי ישראל עשו כך, כגון הגר"א והחת"ס, אבל הישיבות זה עולם בפני עצמו. בכל אופן, אי אפשר לעשות כנגד ההנהגה של ראש הישיבה, גם אם אנחנו לא מסכימים לשיטה ולמסקנא שלהם, כי מי שנמצא במסגרת הישיבה אינו יכול לפרוק עול.

אבל תנ"ך, הוא יכול לקרוא, אז לפחות שיקרא זאת. כך אנחנו אומרים. אבל החמדת ימים אומר הפוך, לדבריו אם אינך יכול, אזי התורה שבע"פ היא העיקר. וביום, תלמד תורה שבכתב.

כך הוא בעצם המנהג שלנו, למרות שבסידורים המודפסים ישנן הרבה תוספות, אבל המנהג הוא לקרוא ג' בהחלה וג' בסוף. ישנן עוד סיבות לכך, החמ"י אומר את הטעם עפ"י הסוד, יסוד, החתן, החתן זהו הקב"ה, אח"כ מדובר על המטרוניתא שזאת השכינה, אבל ישנן סיבות אחרות, כפי שביארנו בזמנו [בשיעור מוצש"ק אמור אל הכהנים, ליל ל"ג בעומר התש"ע] כגון 'ברוך רחמנא דיהב אוריין תליתא, לעם תליתא, על ידי תליתא, ביום תליתא, בירח תליתא. וישנם עוד טעמים מטעמים שונים, שצריך להיות בדוקא שלוש.

שאלה מהקהל: מי שהוסיף על שלוש, את ההוספות שישנן היום בסידורים, זה האר"י ז"ל?

תשובת מרן שליט"א: תכף נגיע לכך. בנתיים אני קורא מ"ש בחמדת ימים. אני רק אומר, לגבי המנהג שלנו, כי כנראה חכמי תימן קבעו זאת עפ"י דברי החמדת ימים, או שהיו להם מקורות נוספים. בכל אופן החמ"י אומר במפורש, כי צריך לקרוא רק ג' פסוקים מההתחלה וג' פסוקים מהסוף.

אמנם לתיקון המטרוניתא שהוא מחצות עד הבוקר, צריך ללמוד תורה שבעל פה.

אם כן, בחלק הראשון לומדים תנ"ך, ובחלק השני לומדים תורה שבע"פ. הדבר גם קשור לעניין שלא לקרוא מקרא בלילה, וביום כן וכו'. הכל יוצא משורש אחד.

וכן מתבאר מאמר הזוהר פרשת אמור שהעתקנו לעיל, לבתר דאתקנת ליה למלכא, אתייאת לדכאה למטרוניתא. וכן מדבר מאמר פרשת בראשית, דאמר למלעי באורייתא מתורה לנביאים ומנביאים לכתובים, ובדרשות דקראי וברזי דאורייתא. דהיינו ללמוד אח"כ את המדרשים והסודות, אבל בהתחלה לומדים תנ"ך.

תשמעו את לשונו, וביום, תורה שבכתב עיקר, ותורה שבעל פה טפלה לה. אכן אין מי שיכחיש כי שניהם כאחד טובים. אבל העיקר הוא, אם אין לך אפשרות ללמוד את שניהם, לדבריו תורה שבע"פ זהו העיקר.

ברם הכף החיים [סימן תצ"ד] אומר בדיוק ההיפך, כי התורה שבכתב היא העיקר.

לכן מה שאמרתי מקודם, המסקנא שאנחנו אומרים לבחורי הישיבות, או כל אדם אנוס וטרוד בלילה זה, כגון שיש לו פיקוח נפש או שהוא עסוק וכו' ואינו יכול, אזי לכל הפחות שילמד את פסוקי התנ"ך. כך כתוב בכה"ח, עפ"י ה'פה שני' של האריז"ל, שזהו רבי' שלום שרעבי זיע"א, בספרו נהר שלום. לא שהדבר כתוב שם במפורש, אבל מי שיראה בכף החיים הוא הביא את תמצית דברי הרש"ש, והוציא מכך את המסקנא הזאת.

הכף החיים כותב [שם בס"ק ח'] כך, הטעם לג' פסוקים שקורין מכל פרשה בליל חג שבועות, לפי שבשבעה שבועות ע"י ספירת העומר, נתקנין ז' ספירות חב"ד חגת"ם. דהיינו ח'כמה ב"נה ד'עת, ח'סוד ג'בורה ת'פארת מ'לכות. דהיינו בשבוע ראשון לתקן בחי' חסדים וכו', ונשאר בחינת הכתר ונצח הוד יסוד, וזה נתקנים בליל שבועות ע"י לימוד התנ"ך. וכל זה בחינת אחוריים, ובחינת הפנים נתקנים על ידי התפילות שחרית ומוסף. וכל זה בבחינת הפנימיות, ובחינת החיצוניות נתקנים על ידי שתי הלחם בסעודה. כמבואר כל זה בספר נהר שלום דף כ"ט ע"א. בדפוס שלפנינו זה לא בדף כ"ט, היה לכה"ח דפוס אחר, אצלינו זה כמדומני דף ל"ז או ל"ח. הכה"ח כתב ממש 'ראשי פרקים', תמצית של מה שכתב הרש"ש שם.

ממשיך הכה"ח ואומר, ונפקא מינה למי שא"א לו להיות ניעור כל הלילה מאיזה סיבה, לפחות ילמוד התנ"ך כדי להשלים התיקון.

זהו דבר אחד. דהיינו, אני רואה שישנו חילוק בהנהגה בין המקובלים, לפי החמדת ימים העיקר זה התורה שבע"פ, כמובן החמ"י לא ראה את הרש"ש, הרי הוא היה אחריו, ועפ"י הרש"ש יוצא שהעיקר זה תנ"ך.

דבר שני, האם זה עד חצות, או כל הלילה? מי שיעבור על הכף החיים, לא יראה שישנו בכלל הבדל בין לפני חצות לבין אחרי חצות, כי הוא מדבר על כל הלילה. אין זכר בדברי האר"י, כמו לגבי הושענא רבה, שצריך לגמור את ספר דברים עד חצות. וגם שם הכף החיים מדגיש זאת. אבל בנ"ד, לפי מיטב ידיעתי לא נמצא בספרי המקובלים לגבי ליל שבועות שצריך עד חצות. אבל החמדת ימים אומר עד חצות, והם התעלמו ממנו. יכול להיות, דהא בהא תליא.

מצד שני, ראיתי כי המקובלים בזמנינו ג"כ אומרים ונוהגים לגמור את התנ"ך עד חצות, א"כ אולי זאת לא אותה דרגא כמו ליל הושענא רבה, זה פחות חשוב, ישנה פחות קפידא, אבל בכל זאת כיון שהדבר יצא מפיהם וכך גם אומר החמדת ימים, וגם אין בכך חיסרון, לסיים עד חצות. גם כאשר מתחילים בשעה 11:00, אפשר לגמור עד חצות.

השנה שכבר ידעתי מכך, מדברי החמדת ימים וכו', בכל זאת אמרתי לעצמי, הרי בלאו הכי לא נספיק, א"כ שיהיה דרשות של דברי תורה באמצע, ובגלל כך הפסדנו את חצות. אבל לאחר מעשה, ראיתי אדרבה, אכן ללא הדרשות היו מספיקים עד חצות. לכן חושבני, כי אפילו שמתחילים את הלימוד מאוחר בליל שבועות, שהרי אי אפשר להתחיל מוקדם, אפשר בהחלט להספיק לסיים את התנ"ך עד חצות, אפילו בלי למהר, ואת הדברי תורה אפשר לומר בין המשניות שאנחנו אומרים אחרי כן.

אמנם הרבה מקובלים אומרים לא ללמוד אז משניות, וזהו עוד חילוק שיש, אבל לא ניכנס

בראשית, עד אלה תולדות השמים והארץ בהבראם וכו'. ישנה הוספה גדולה כבר בהתחלה, תקרא את כל מעשה בראשית. ואח"כ תדלג ותקרא ג' פסוקים האחרונים של בראשית. ומשם ואילך תקרא ג' פסוקים הראשונים וג' אחרונים מכל פרשה ופרשה משאר פרשיות.

ואם נזדמנה פרשה קטנה של ד' או של ה' פסוקים, הן בהתחלת איזה פרשה הן בסופה, תקראנה כולה. כבר זמן אני תמיה רב על כך [עיין שיעור מוצש"ק אמור התש"ע], ואין פותר לי, איזה עניין יש בכך, שאם ישנה פרשה של ארבעה או חמישה פסוקים, צריכים לקרוא את כולה. למה? מה הקשר? בשלמא כאשר ישנם עניינים, כגון בפרשת יתרו 'בחודש השלישי', או מה שנוגע לחג השבועות. אבל בסתם פרשה, לא להשאיר ב' פסוקים, זה נאמר לגבי קריאת ספר תורה, שלא יאמרו שהעולה הבא יקרא רק אותם. אבל בליל שבועות, הרי קוראים מתוך החומש, א"כ מה העניין? אין לי תשובה על כך, אולי ישנו איזה עניין עפ"י הסוד, אינני יודע. [ברוך ה', נתברר לי העניין, כמו שנרחיב בס"ד לקמן באחד מהשיעורים הבאים]. כך הכה"ח מציין גם אח"כ, בשם הפרי עץ חיים.

אין ספק שלחמדת ימים היו מקורות בספרי קבלה בשם האר"י עם מסורת אחרת, לכן אנחנו מחזיקים את המנהג שלנו. הרה"ג נתנאל אלשיך שליט"א בסידורו תורת אבות הדפיס את התוספות הללו באותיות קטנות, לא מתאים לו לעשות זאת, אבל אני יודע כי כבר בזמנו הוא עשה זאת בגלל שהמו"ל לחץ עליו, וכך זה נכנס ונשאר בסידורים שלנו. הוא מעצמו לא היה רוצה להכניס את זה בכלל, אבל כך היה רצון המוציא לאור, אז הם התפשרו שזה יהיה באותיות קטנות לכל הפחות.

שאלה מהקהל: לכאורה אם התיקון נוסד עפ"י האר"י, אז מה המחלוקת?

בעת לנושא הזה. את הדבר הזה, גם החמדת ימים מזכיר, שלא ללמוד משניות, אבל דוקא מעניין שאבותינו לא התייחסו בזה לדבריו, ולמדו משניות, כיון שישנם מקובלים האומרים שכן ללמוד משניות. והרי כל המעשה של מרן הבית יוסף, שנגלתה אליו השכינה תוך כדי לימוד המשנה, זה היה בלילה הזה. גם הרמ"ק אומר כך. ישנם כמה וכמה מקובלים האומרים, ללמוד משניות בלילה הזה. ישנן חילוקי דעות. האר"י לא אמר במפורש להימנע, אלא המקובלים שבאו אחריו, וגם לפני האר"י ישנם כאלה שאמרו שכן ללמוד את המשניות בליל שבועות, א"כ כיון שזהו מנהג אבותינו איננו משנים את המנהג בציבור. הציבור נוהג ללמוד משניות, ואנחנו לא רוצים לשנות זאת, ויש להם על מה לסמוך.

בכל אופן, יש לנו בנתיים שני חילוקים. לפי החמדת ימים, עד חצות, והכף החיים לא מתייחס לכך, משמע שאפשר גם אחרי חצות. ואנחנו נשתדל בל"נ שאכן זה יהיה עד חצות. והחילוק השני, מי שאינו יכול ללמוד את שניהם, לפי כה"ח עדיף תנ"ך, ומסתבר לי שכך העיקר, ולפי החמ"י עדיף דוקא את התורה שבע"פ, החלק של המדרשים והזוה"ק – אידרא רבה, מה שיש בחלק השני של ליליה. כמובן המקובלים אומרים, לא ללמוד סתם לימוד שאינו קשור, אלא מדרשים וסודות התורה. אין הכוונה ללימוד רגיל שהאדם לומד, כמו שלומדים גמרא בישיבות, בלי שום קשר בכלל לעניינא דיומא. כאשר אומרים 'תורה שבעל פה', על כך הם מתכוונים.

והחילוק השלישי, הוא לגבי מה ששאלו מקודם, האם ג' פסוקים דוקא, או שלא. החמדת ימים כותב, רק שלושה פסוקים לפני ושלושה אחריו, והכף החיים מביא בשם שער הכוונות, יותר פסוקים, פה ושם. הוא כותב בס"ק ו', וכ"כ בשער הכוונות וז"ל, וזהו סדר הלימוד של המקרא שתעסוק בו בלילה הזה, כדי להמשיך הכתר הנז'. תתחיל מפרשת

תשובת מרן שליט"א: ישנן שתי נוסחאות בשם האר"י, י"א כך וי"א אחרת, והחמ"י כותב לומר רק ג' פסוקים, הוא מקפיד שלא להוסיף, שיהיו רק ששה, כנגד החתן, וההוא אומר אחרת, א"כ נמתין עד שיבוא אליהו ויגיד לנו.

חוץ מזה, שם מכפילים דברים רבים. קוראים בספר יחזקאל את כל ההפטרות, שבלא"ה נקרא בשחרית. ואת כל מגילת רות, עשרת הדיברות שנקרא בספר תורה, ופרשת זבחים הביכורים, שזאת הקריאה למפטיר בס"ת, וכדומה. אבל הדבר אינו מתאים לנו התימנים, כיון שלא מקובל אצלנו להכפיל דברים, לומר עוד פעם ולחזור על אותם הדברים. ישנם אצלם הרבה הכפלות. לפי השיטה שלהם. אבל מבחינתנו אנחנו תמיד מתחדשים. כפי שאיננו אומרים בכל פעם את אותו הקדיש, אלא פעם אומרים קדיש 'תתקבל' ופעם קדיש 'דעתיד'. כאשר ישנו דבר שחוזרים עליו, כבר אין לו טעם.

שאלה מהקהל: האם היה מנהג בעבר שאת הנביאים והכתובים היו קוראים בליל שבועות אחד אחד, ולא כולם ביחד? כמו את המשניות?

תשובת מרן שליט"א: ההיפך, בעבר היו נוהגים שאפי" את המשניות קראו ביחד, כך היה המנהג, בכל אופן ישנם כאלה. נאפילו את פירוש רש"י כל הפרשה, קראו בכל שבת יחד, בביהכ"נ של מהרי"ץ. במקהלה. אבל שינו והנהיגו שאת המשניות יקראו אחד אחד. אבל לגבי הנביאים, אינני יודע אם ישנו מנהג כזה, שיקראו אחד אחד. קוראים ביחד.

בעניין חבישת המסכות בתקופת הקורונה, שמקיימים בזה שתי מצוות עשה, א' ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ב' ואהבת לרעך כמוך. ג' לאו, לא תעמוד על דם רעך.

מי שלובש את המסכה, מלשון מִסְכָּה, את המסוה הזה, צריך לומר לפני כן 'לשם יחוד

קודשא בריך הוא', כיון שהוא מקיים בכך לפחות שתי מצוות עשה, א' ונשמרתם מאד לנפשותיכם, ב' ואהבת לרעך כמוך. ועוד לאו אחד, לא תעמוד על דם רעך. דהיינו, כיון שהאדם עלול ח"ו להיות ניזוק, וגם להיות מזיק. ישנם אנשים, הדואגים רק לעצמם, ב"ה הוא בריא ואין לו מחלות, וגם אם הקורונה תפגע בו זה לא יזיק לו, אבל הוא לא שם לב ולא חושש שח"ו הוא יכול להעביר זאת לאנשים אחרים שהם מסוכנים, אנשים זקנים או שיש להם איזה מחלות – לא כל אחד יודע במטמוניות של חבירו – אם יש לו בעיות של סוכר, ריאות, או בעיות אחרות, וח"ו הוא עלול להזיק לו נזק שמי יודע אם יהיה אפשר בכלל לתקנו. רח"ל.

לכן, שהאדם ידע, כי כאשר הוא מחזיק עליו את המסכה, יש לו כמה מצוות מכך. נביא את לשון ספר החינוך [מצוה רמ"ג] לגבי ואהבת לרעך כמוך, שהכלל הוא שיתנהג האדם עם חבירו, כמו שיתנהג עם עצמו, לשמור ממונו, ולהרחיק ממנו כל נזק. ומסיים שם, ונוהגת מצוה זו בכל מקום ובכל זמן. והעובר עליה ולא נזהר בממון חבירו לשומרו, וכל שכן אם הזיק אותו בממון או ציערו בשום דבר לדעת, ביטל עשה זה, מלבד החיוב שבו לפי הענין שהזיקו.

האם צריך לחבוש את צד ימין של המסכה קודם צד שמאל.

יתירה מזאת, כמה תלמידי חכמים דנו באיזה עניין הנוגע לחבישת המסכה. אולי זהו בבחינת, 'גדיל תורה ויאדיר'. כל דבר חדש בעולם, כל ההמצאות החדשות שישנן, גוררות נידונים הלכתיים. הם דנו, איזה צד צריך להקדים, ימין או שמאל?

הערה מהקהל: תמיד מקדימים את הימין.

תשובת מרן שליט"א: אבל הם טוענים, כי אולי בעצם אין כאן ימין או שמאל, יש כאן רק לולאה, לולאה א' לימין וא' לשמאל, ובעצם אפשר ללבוש את שני הצדדים ביחד. לא

להתחיל עם צד ימין. זהו כפי שאנחנו תמיד מעדיפים לחתום בצד ימין. לצערינו, רבים חותמים היום תמיד בצד שמאל, אפילו את התאריך במכתבים הם כותבים בצד שמאל, הכל אצלם מ'סטרא דשמאלא'. השפיעו עליהם ה'שמאלנים'? מה יש להם? שמאל, שמאל. זה כמו הגויים. אבל הגויים, בארצות אירופה, כיון שהם כותבים מצד שמאל, לכן הם הולכים תמיד לצד שמאל. אבל אצלנו, ישנה חשיבות תמיד לצד ימין, 'כל פינות שאתה פונה, יהיו לצד ימין'. לכן, גם אין בכך את החשיבות שלדבר כמו בבגד, שצריך ללבוש צד ימין קודם, או במנעל שצריך לנעול את הימין קודם, ובחליצה תחלוץ את השמאלי קודם כדי שהימין ישאר מכובד. אבל השאלה היא באופן כללי. אכן נכון, יש פה צדדים מסויימים.

הם גם עשו שם חקירה למדנית, האם הדבר תלוי באדם, או שזה תלוי באוון. בסגנון ישיבתי אומרים, האם זה ב'גברא', או ב'חפצא'.

כך הם כותבים, דהנה יש לחקור בטעם הקדמת נעל ימין, אם הוא כעין דין 'כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין' שמצאנו לגבי סדר הליכת הכהנים ע"ג המזבח [זבחים דף סב:] וסדר הדלקת נר חנוכה [סי' תרע"ז ס"ה] והנענועים וההקפות בלולב [סי' תרנ"א ס"י, תר"ס ס"א] והליכה לעלות לתורה [סי' קמ"א ס"ז] והולכת הס"ת לבימה [סי' קכ"ח ס"ז] וכיו"ב, דיסוד דינו הוא בגברא להתחיל התעסקותו בצד ימין, וזה שייך גם בנד"ד. או אינו דין בחפצא של הרגל הימנית, שיש בה חשיבות, ועליו לכבדה ולהקדימה שתהיה נעולה קודם חברתה, וזה לא שייך בנ"ד.

ובפשוטו נראה כצד הב', דלא נזכר בשום מקום דין 'כל פינות שאתה פונה לא יהיו אלא לימין' לגבי קדימת נעל ימין לשמאל, ובתוס' שבת דף סא. ביאר טעם הקדימה לפי שמצאנו בתורה דימין חשובה לעניין בזה ובוהן רגל

חייבים ללבוש צד אחד, ואח"כ את הצד השני, אפשר ללבוש את שניהם בבת אחת. אבל אולי התשובה לכך היא, כי כפי שראיתם כאשר שמתי זאת עלי עכשיו, לא תמיד הדבר מסתדר, ועלול להיות שצד שמאל יהיה לפני צד ימין. הם עשו מכך 'למדנות'. אשריהם ישראל.

ראיתי זאת בקובץ 'פניני הלכה' חידושים מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר, גליון פרשת בהר ובחוקותי, כתוב שם בזה"ל, שמענו לדון אם בחבישת המסכה הנועדה להגן מפני מגפת הקורונה, יש להקדים את תליית הלולאה ע"ג אוזן ימין קודם אוזן שמאל, כדין נעליים דצריך להקדים נעל ימין לנעל שמאל מדינא דכמ'.

ונראה לחלק שאלה זו לב' נידונים: א] אם יש כלל דין קדימה בזה. ב] את"ל דיש בזה דין קדימה, האם דינו כנעילת המנעל דימין קודם לשמאל, או דינו כקשירת המנעל דשמאל קודם לימין.

א"כ ראשית, השאלה היא האם בכלל יש כאן דיני קדימה. וגם אם תמצוי לומר שיש דיני קדימה, אולי לולאה זה כמו לקשור נעליים. זהו כפי שהרבה דנים לגבי כפתורים, האם לכפתורים יש דין של קשר, או שלא? וכן לגבי רוכסן, או סקוטש. אמנם זה לא קשר ממש, אבל השאלה האם זה נחשב כמו קשר.

שאלה מהקהל: אבל מסכה זה דבר שונה, זה לא כמו שלובשים בגד, שישנו עניין של כבוד הרגל או היד, הכבוד של מה שקודם, ימין או שמאל. במסכה זה לא כבוד של האוון הימנית, אם ישימו עליה את הלולאה לפני ששמים על אוזן שמאל.

תשובת מרן שליט"א: נכון, לא מכבדים בכך את האוון, אין בזה שום כבוד. אבל אולי השאלה היא, מצד כי תמיד ישנה חשיבות

וכן לעניין חליצה, והובא במשנ"ב סי' ב' סק"ה, ומשמע מזה כצד הב'.

וז"ל ערוך השלחן סי' ב' ס"ח, 'ביאור הדברים דהנה בכל מקום חלקה התורה כבוד לימין, כמו בעבודת ביהמ"ק שרק ימין כשר לעבודה, וכן בהזאות על בוחן יד ובוהן רגל בפ' מצורע כתוב הימנית, וכן בכל מעשי ידי אדם הימין היא העיקרית לכן ילבישוה תחילה וכו'.

כנראה המסקנא שלהם (אין לפני את ההמשך המקורי), שאין בכך דיני קדימה. כי בשלמא אם זה שני דברים, כמו שני נעליים, שיש ימין ושמאל, אבל מסכה זה בעצם דבר אחד. אבל, בכל זאת מסתבר, שצריך להקדים את הימני, אפילו שזה דבר אחד. ואפשר גם לטעון, שאפשר ללבוש את שני הצדדים בבת אחת, א"כ אין כאן נדון האם ימין או שמאל. אבל, אי אפשר לצמצם, גם כשאדם חובש את שניהם, יכול להיות שהוא יקדים את צד שמאל. או אם משהו בצד ימין לא יסתדר לו, אז יצא שהוא יקדים את שמאל. לכן, עדיף שיתחיל בצד ימין. לעולם הימין עדיף. למעשה שאלה זו קיימת גם במשקפיים.

שאלה מהקהל: האם ישנה בעיני של טלטול המסכה בשבת במקום שאין עירוב?

תשובת מרן שליט"א: לא. כי הדין הוא שלחציל מן הטינוף מותר, זה בא להגין שח"ו לא להיות מזיק ולא להיות ניזוק.

שאלה מהקהל: גם בתפילת שמונה עשרה?

תשובת מרן שליט"א: מבחינת לעמוד לפני מלך, גם בפני אנשים חשובים עומדים עם מסכה, כך שזה לא חסרון בכבוד ממ"ה ברוך הוא. אבל השאלה היא, אולי לא צריך? דהיינו, מותר לעמוד, אבל אולי לא צריך. אבל חושבני, כי גם בשמונה עשרה, אם אפשר להחמיר, לפי העניין, כי בסה"כ עלול שינתז

רוק על השלחן, וכדומה, ואח"כ יבוא מישחו ויגע בזה.

שאלה מהקהל: אם הולכים ברחוב עם המסכה רק על אוזן אחת, כיון שרוצים להתאורר, ותופסים את השנייה באויר?

תשובת מרן שליט"א: בדרך זו ישנה בעיני של טלטול, א"א ללכת כך בשבת, כיון שזה לא דרך הליכה.

במנעל, לובשים נעלי ימין, וקושרים את שמאל. אחד מן הטעמים לכך שקושרים את צד שמאל בהתחלה, הוא כפי שהגמ' אומרת במסכת שבת [דף ס"א ע"א], **כתפילין כך מנעלים**. אבל אומרים התוס', כי זהו כפי שכתוב במדרש, בזכות שאברהם אמר 'אם מחוט ועד שרוך נעלי, זכו בניו לרצועה של תפילין. א"כ ישנו צד, שבעצם זה רק נאמר אך ורק במנעלים. זה לא דין בקשירה. זה לא שבגלל שלגבי הקשירה התורה נתנה לתפילין חשיבות, אז לכן בכל דבר של קשירה צריך להיות בצד שמאל. אם זהו הטעם.

ישנם שני טעמים, האם הטעם הוא בגלל שבנעל זה קשירה, ובגלל הקשירה של תפילין, שהתורה נתנה חשיבות ליד שמאל, אז א"כ כך בכל דבר של קשירה. אז פירושו שגם קרסים, וגם רוכסן, ריצ'רצ', כל דבר שנודון כמו קשירה. אבל יכול להיות, שזה לא בגלל קשירה, אלא זהו דין במנעל, כי רק 'שרוך נעלי, א"כ זהו רק במנעלים, ורק בשרוך נעל. לפי זה, כך המלבי"ם [בארצות החיים] מצדד, והביאו המשנה ברורה [סי' ב' סק"ו], וכך היא הפשטות, שזה לא דין כללי לגבי כל דבר שקושרים אותו, אלא רק בשרוך של מנעל. זהו מעין גזירת הכתוב, ויש לכך גם את הטעם, שנלמד מאברהם אבינו.

התייחסות לטוען שחבישת המסכה אינה המצאה של משרד הבריאות אלא כביכול מופיע כבר בספרי הפוסקים האחרונים.

אבל הפתחי עולם כותב כך, ומי שירצה להתענות במקום שאין המחלה בזעם ח"ו, יש ליעצו ולהזהירו, אם הוא הוא בכל זאת רוצה לצום, והמחלה אינה 'בזעם', זה ח"ו לא מסוכן, לא משהו קשה, אז ניתן לו עצה, שיהיה במצב שלא יסתכן, שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו – כשיצא, אם הוא בכ"ז צריך לצאת, ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפער ומעט עשב מיאט"ע עכ"ל.

הוא הבין, משום מה, שזאת חתיכת בד. לכן הוא חשב שמצא מקור למסכה. אבל לפי מה שהבנתי מכמה ספרים, חושבני כי לא מיניה ולא מקצתיה. 'קומפר' זהו בלשון אשכנז מה שנקרא בדברי חז"ל 'הכופר' והלוטס [עיין משנה שביעית פרק ז' משנה ו'], וכבר כתוב בשה"ש [א', ד'] אֶשְׁכַּל הַכֹּפֶר דוֹדֵי לִי. זה גם נשמע דומה בביטוי, כופר, קאמפר. ישנה מחלוקת, מה זה ה'כופר', הנקרא כך בלשון חז"ל. הרמב"ם בפיהמ"ש מביא על כך שני פירושים, י"א שזה חינא, מה שצובעים בו את הידים וכו'. וי"א שזה הקרנפול, דהיינו הציפורן, המסמר. ישנה סגולה בבושם הזה, או בתבלין הזה. זה משהו שעושים בכדי להגין. הוא כותב 'שִׁישָׁא', דהיינו שיחזיק ביד ויריח זאת, וכך הדבר יועיל. אבל לא שיש כאן כסוי לאף ולפה, כמו בזמנינו כעת. זה לא קשור למסכה של היום. [בשיעור הבא, נרחיב עוד בזה בל"נ].

תשובה לטוען כי ראינו בתקופת הקורונה בתי כנסת רבים שהתפללו ולמדו כרגיל ללא שום אמצעי זהירות ולא נדבקו כלל בקורונה, בדבר החובה ללכת אחר דעת רוב גדולי וחכמי ישראל שבדור, והראיה מעניין תנורו של עכנאי. יסוד גדול.

תשמעו מכתב חשוב שקיבלתי מאברך, שאלתי בעקבות הקורונה, מפרסמים מאחד מהקווים של הציבור החרדי, שבתי כנסת וקהילות בעיר מודיעין עילית, שפעלו בזמן האיסור של פתיחת בתי כנסת, היה אפס אחוזי הדבקה בבתי הכנסת. ומדובר שהם היו בלי מסכות, השתמשו בסידורים של בתי הכנסת,

מישהו כתב כך, פירסם באחד מכתביהעיתים הידועים, עטיית מסכה ובידוד אינן המצאה של משרד הבריאות, אלא מוזכרות כבר במשנה ברורה סימן תקנ"ד סעיף ו' בביאור הלכה לגבי מגפת החולירע, שגם במקום שהמגפה לא חזקה, מי שרוצה לצום בתשעה באב יש ליעצו ולהזהירו שלא ילך מפתח ביתו כל היום, ולהכריחו – כשיצא – ישא סביב לחוטמו ופיו חתיכה קאמפר. ואם שם החשש היה שמא יידבק, היום החשש גם שמא ידביק אחרים. עכ"ל.

הוא הבין, שמ"ש המשנ"ב שם בבה"ל, הכוונה לחתיכת בד. הוא חושב שמצא מקור. ברם אינני חושב שהוא צודק.

דבר זה מובא בכמה ספרים, המקור הוא בשו"ת הצמח צדק, והמשנ"ב מביא זאת מְפָלִי שני, בשם בעל פתחי עולם, בזה"ל, עיין בספר פתחי עולם דבמקום שאין המחלה של חלערי"א חזקה ח"ו, יאכל פחות מככותבת בכדי אכילת פרס וכן בשתייה, כמ"ש השיעורים בשו"ע סימן תרי"ח (כך יש להורות לשואל בט"ב שבוזה לא נעקר התענית לגמרי ורחמנא ליבא בעי).

חולירע זאת מגפה שהיתה בזמנם, היא ידועה ומוזכרת בהרבה ספרים, ואם האדם אינו אוכל אז הדבר מזיק לו, לכן אומר הבה"ל כי אם המחלה אינה כ"כ חזקה, שיאכל פחות משיעור ככותבת, כמו ביום הכיפורים. למרות שבעצם מותר לאכול, אבל אם אתה יכול לאכול פחות מככותבת, תאכל כך, וכך לכל הפחות יש לך צום בדיעבד. אם האדם יאכל כרגיל, אזי הוא לא צם. הדבר מותר. אבל כיון שאתה יכול לאכול פחות מככותבת, אז למה לא?

אנחנו אומרים כך, בהרבה מקרים, גם לגבי תעניות אחרות. כגון אם לאדם ישנן ספיקות, הוא לא יודע מה מצבו, יש לו את העצה לאכול ולשתות פחות משיעור, כך שלפחות את הצום בדיעבד יש לו. ישנם כאלה האומרים, לא, אם חז"ל אמרו שמותר, אין חילוקים.

נישקו ספרי תורה, נגעו בסטנדרים, ולא שמרו על מרחקים. ואפילו ילדים, הגיעו רגיל לבתי הכנסת, שהם למדו בתלמודי תורה שהיו פתוחים עד ז' ניסן, וחזרו רגיל בתחילת הזמן. והמדובר על שלש עשרה בתי כנסת, שמתוכם שמונה יצאו עם אפס אחוזי הדבקה, ומדובר בבדיקה מעמיקה כפי מה שהם מוסרים, ורק בחמש בתי כנסת נמצאו תשעה מודבקים סך הכל. וכפי שהוא מוכיח שם, הם לא נדבקו בבתי הכנסת. וכך, שתי בתי כנסת, כל אחת נדבק אחד. עוד שתי בתי כנסת, שני נדבקים בכל אחת. ושלושה נדבקים בבית כנסת אחת. וכפי שהוא מוכיח, הם לא נדבקו בבתי הכנסת. והאריך שם בדברים. ועוד הביא מכתב של החפץ חיים לגבי מלחמת העולם הראשונה, שחיוק לא לסגור את בתי הכנסת ובתי המדרש. בקיצור, הם רצו להוכיח שבתי כנסת אינם מקור של הדבקה, אלא בהיפך, כי התורה מגינה ומצילה.

מִרְן שְׁלִיט"א פונה לציבור: אתם שומעים? מישהו מכיר את זה? אתם מכירים בתי כנסת כאלה?

תשובה מהקהל: שמעתי על בית כנסת כזה, שהתפללו כרגיל, ולא קרה להם כלום.

תשובה נוספת מהקהל: אמרו לי שזה בתי כנסת של 'הפלג'.

תשמעו מה כותב על כך אותו אברך, וליבי זועק, איך רואים שאנשים שלא שמעו להוראות של גדולי ישראל שליט"א הצליחו ובגדול. מה? וכי הם צודקים, וכל העולם – כולל גדולי ישראל שליט"א – חס ושלום טעו? אם כן, למי נשמע? ואחרי מי נלך? ומי יורה דרכינו בדרך התורה? כי כל אחד יעשה מה שהוא חושב שהתורה אומרת וכו'.

המצפה לרחמי ה' ולתשובתו הרמתה של כבוד הרב.

החפץ בעילום שמו...

אינני יודע האם העובדות נכונות, או שאינן נכונות, או עכ"פ מוגזמות ולא מדויקות, או שישנן גם עובדות הפוכות. אינני יודע, לא בדקתי. מי שיודע שיאמר לנו. חוץ מזה, בעוה"ר המגפה עדיין לא נגמרה, אנחנו לא 'אחרי המגפה', אנחנו במצב של 'זתיעצר המגפה', היא נעצרה, אבל אולי כעת היא כבר ממשיכה, בכל מקרה היא נמצאת. כאשר בעז"ה נהיה 'אחרי המגפה', יש שם ב'פ' פינחס ריוח פסקא באמצע פסוק, אז אנחנו נהיה כבר אחרי כן. אבל בינתיים, הסיפור עדיין לא נגמר. אינני רוצה ח"ו לפתוח פה לשטן, מה יהיה בהמשך. אבל נדון לפי המצב הקיים כעת, הם טוענים שישנם אנשים שלא שמעו לגדולי ישראל, וכמעט לא קרה להם כלום.

אדרבה, הם טוענים שאסור לסגור בתי כנסת. הרי ישנם כאלה המסתייעים מדברי הגמ' במסכת בבא קמא [דף ס' ע"ב], שם כתוב שהשטן מפקיד כליו בבית הכנסת, בגלל שאין שם מניין. א"כ אדרבה, זה עושה את כל הצרות. השואל לא הזכיר את הגמ' הזאת בשאלתו, אולי נדבר על כך בפעם אחרת וועיינ שיעור מוצש"ק אחרי מות וקדושים].

מה שנראה לפי עניות דעתי, להשיב על כך, נביא תחילה את הגמ' המפורסמת [בבא מציעא דף נ"ט ע"א], נרענן את הזיכרון, תנן התם, חיתכו חוליות ונתן חול בין חוליא לחוליא, רבי אליעזר מטהר, וחכמים ומטמאין. וזה הוא תנור של עכנאי. מאי עכנאי? אמר רב יהודה אמר שמואל, שהקיפו דברים כעכנא זו, וטמאוהו. תנא, באותו היום השיב רבי אליעזר כל תשובות שבעולם, ולא קיבלו הימנו. אמר להם, אם הלכה כמותי, חרוב זה יוכיח. נעקר חרוב ממקומו מאה אמה, ואמרי לה ארבע מאות אמה. אמרו לו, אין מביאין ראיה מן החרוב. חזר ואמר להם, אם הלכה כמותי, אמת המים יוכיחו. חזרו אמת המים לאחוריהם. אמרו לו, אין מביאין ראיה מאמת המים. חזר ואמר להם, אם הלכה כמותי, כותלי בית המדרש

חייב להיות שכאשר הבת קול אומרת 'בכל מקום' שהכוונה גם כאן, רק מפני כבודו יצאה בת קול ואמרה כך.

אבל זהו יסוד עצום, הנלמד מן הנושא הזה. כי אם הם היו שומעים לבת קול, זה היה מכשול גדול. כך לפי דברי רבי נסים גאון. עוד מעט נראה, שהבן יהודע כותב זאת בדרך קצת אחרת. אבל רבי נסים גאון, עונה על כך שתי תשובות, ומה שאמרתי מקודם זאת התשובה הראשונה שלו, ש'בכל מקום' זה לאו דוקא.

אולם הוא אומר תשובה שנייה. צריכים לדעת, כי תמיד כאשר אומרים שתי תשובות, התשובה השנייה היא יותר חזקה. כי אם התשובה הראשונה היתה חזקה, אזי לא היה צריך עוד תשובה. לכן רבי נסים גאון התחיל עם תשובה חלשה קצת, 'בכל מקום' – לאו דוקא. זהו תירוץ. אבל התשובה השנייה, זהו יסוד גדול ועצום. הארכתני על כך בספר תנורו של עכנאי, הכולל את הקובץ חיי שרה, שיצא לע"נ מרת אמי ע"ה, מי שירצה יראה את הדברים בפנים בדף ט"ל.

כך הבאתי שם בס"ד בשמו, והשנית, שלא היתה הכוונה אלא לנסות את החכמים, אם הם יניחו הקבלה שבידם והגמרא שבפיהם בשביל בת'קול, ואם לאו. יוצאת בת קול, ישנם אנשים שמתפעלים מאותות ומופתים, אבל זה נגד התורה, אין דבר כזה. ודומה למה שכתוב (דברים י"ג, ד') פִּי מְנַסֶּה יְיָ אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם. נכון, לפעמים רואים אדם שעושה אותות ומופתים, הפוך מן התורה. אסור להתפעל מכך. יש לנו תורה. לא להתבלבל, או להסתנוור. והנה נודע עם כל זאת בירור כוונתם. מכך נדע, כמה שקבלת חז"ל זהו דבר מבורר ואמיתי, אשר שום דבר לא מזיז אותו, לא מערער או מחליש אותו. וזהו שאמר רבי יהושע לא בשמים היא, כלומר כי תורת ה' תמימה, וכבר ניתנה לנו בסיני, והודיענו כי אינו מחליף ממנה דיבור אחד. ואין בתורתנו חסרון, ולא ספק, כדי שנצטרך אל ראיה מן השמים.

יוכיחו. הטו כותלי בית המדרש ליפול. גער בהם רבי יהושע, אמר להם, אם תלמידי חכמים מנצחים זה את זה בהלכה, אתם מה טיבכם? לא נפלו, מפני כבודו של רבי יהושע. ולא זקפו, מפני כבודו של ר"א, ועדיין מטין ועומדין. חזר ואמר להם, אם הלכה כמותי, מן השמים יוכיחו. יצאתה בת קול ואמרה, מה לכם אצל ר"א, שהלכה כמותו בכל מקום. עמד רבי יהושע על רגליו ואמר [דברים ל', י"ב] לא בשמים הוא. מאי לא בשמים היא? אמר רבי ירמיה, שכבר ניתנה תורה מהר סיני, אין אנו משגיחין בבית קול. שכבר כתבת בהר סיני בתורה [שמות כ"ג, ב'] אַחֲרַי רַבִּים לְהַטֹּת.

ישנה כאן שאלה עצומה. הרי בסופו של דבר, חכמים נידו והחרימו את רבי אליעזר בן הורקנוס, והרמב"ן כותב [בחי'דושי שם, והעתיקו העין יעקב שם, והביאוהו בהרבה ספרים] דבר נורא, אם היה רבי אליעזר בן הורקנוס בזמן הבית, היה נידון כדין זקן ממרא, היו צריכים להרוג אותו, כיון שהוא חלק על כל החכמים. אמנם הוא גברא רבא, אבל זהו זקן ממרא. אין הלכה כמותו.

הדבר פלא עצום, א"כ איך היו לו כאלה נסים ונפלאות? חרוב נעקר ממקומו ארבע מאות אמה, וחזרה אמת המים, וכותלי בית המדרש כמעט נפלו, זאת עלית על כולנה' – בת קול יוצאת מן השמים ואומרת, מה אתם רוצים מרבי אליעזר, הלכה כמותו בכל מקום. ובסופו של דבר, ההלכה אינה כמותו. איך בת קול אומרת שקר ח"ו? זאת שאלה עצומה.

מכיון שהשאלה כל כך קשה, אז התשובה שלה היא גדולה ועצומה.

הערה מהקהל: אומרים שזה היה נסיון לחכמים, האם הם ילכו אחרי דעתו.

תשובת מרן שליט"א: אכן. ישנן כמה תשובות לשאלה הזאת. רבי נסים גאון אומר, כי לא

אנחנו אומרים בברכות התורה, אשר נתן לנו את תורתו. התורה היא בארץ. ומה שפוסקים בבית דין של מטה, זהו מה שפוסקים בבית דין של מעלה. אין תורה אחרת בשמים. ולא צריכים, שמן השמים יגידו לנו מה לפסוק ומה לא לפסוק, אלא רוב חכמי ישראל, כפי שהיה שם, כמו שכתוב שבסופו של דבר, הקב"ה אמר 'נצחוני בני, נצחוני בני'. זהו דבר עמוק, יש הרבה מה להאריך בכך, אבל אני אומר רק את עיקר הנקודה.

הבן יהוידע כנראה לא ראה את רבי נסים גאון, זה לא נדפס בזמנו, או שלא הגיע לידו, בכל אופן הוא כותב [הובא שם בדף מ"ג] כך, אם היה רצונו יתברך שיהיו מודים לדברי רבי אליעזר לפסוק הלכה כמותו בדין זה, היתה בת קול אומרת הלכה כרבי אליעזר. כאן היא אמרה בלשון שאלה, מה אתם רוצים מרבי אליעזר? 'מה לכם?' זאת שאלה. מה תענו? אז הם ענו את התשובה.

מה שהבאתי לעיל, אכן כתוב בדף מ"ג, שם בקונטרס תנורו של עכנאי. אבל לא זאת היא הנקודה שברצוני לומר. מה שקשור לרבי נסים גאון, זהו מה שכתוב דף לפני כן, בדף מ"א. [עורך השיעור, יכול להשמיט את הפסקא שהבאתי מקודם, או אולי להשאירה בסוגריים].

כתבתי שם כך, וקרוב לדברי רב נסים גאון דלעיל, כתב הגרי"ח בבן יהוידע [נד"ה ודע] וז"ל, בודאי הגמור כל האותות אשר עשו מן השמים לעזור את רבי אליעזר, כל הנסים והנפלאות האלה, כגון החרוב וכותלי בית המדרש, וגם יציאת בת קול לעזרתו, הכל היה בהשגחה מאת השי"ת, לתיקון העולם מכאן ולהבא, לעשות בזה יסוד חזק ואמין ונכון וקיים לדברי תורה, שלא יבוא שום חכם וזקן אפילו אם הוא גדול בתורה ויחיד בדורו, להורות מה שליבו גוזר היפך הרבים, ובזה תרבה המחלוקת ותהיה התורה כעשר תורות.

כאן לימדו אותנו לקח, כי כאשר אדם אחד הוא נגד הרוב, הוא חייב לבטל את דעתו. כי אם ח"ו הוא יעמוד על דעתו, תרבה המחלוקת, ותהיה התורה כעשרה תורות.

והיה גלוי וידוע לפני הקב"ה, שהחכמים ההם תקיפים ואמתיים, ואעפ"י שיראו אות ומופת וגם ישמעו בת קול מכרזת לסייע דברי היחיד, הם לא רצו לבטל מה שכתוב בתורה אחרי רבים להטות, לבלתי יסתרו דבר אחד מן התורה. כי אם אנחנו נסכים איתך, אנחנו עושים ההיפך מן התורה, שנאמר 'אחרי רבים להטות'.

ולכן גזר הקב"ה לעשות כל האותות הנסיים האלה, וגם יציאת בת קול, ובכל זה לא ישגיחו החכמים לבטל דבר אחד מן התורה, דאז בזה נעשה יסוד גדול מיוסד לדורות הבאים, שלא יוכל אחד לבטל אות אחת מן התורה. כי בשמעם שכל האותות האלה וגם הכרזת בת קול לא הועילו, כלום לא עזר, לא נסים ונפלאות ולא בת קול, אין דבר כזה, ישנם 'רבים', מי יוכל לפתוח פיו לבטל אות אחת מן התורה. ומי יוכל להראות אותות כאלה לפני אנשי דורו, כדי לקיים דבריו לבטל אות אחת מן התורה. ובודאי פרסום גדול ונורא הנעשה בדבר זה, יהיה זכרונו קיים עד סוף כל הדורות עכ"ל.

ישנו קצת הבדל ביניהם. לפי הבן יהוידע, הקב"ה ידע שלא ישמעו. אבל לפי רבי נסים גאון, הדבר בא לנסות את החכמים.

פעם, בימים ההם, בעניין הציונות ומדינת ישראל, איך להתייחס למדינה, ישנן כל מיני שיטות, בא אדם אחד, כנראה יודע ספר, להרה"ג אהרן קוטלר זצ"ל, ואמר לו, הרב, תשמע, שמעתי שישנם חילוקי דעות, יש כאלה האומרים שהקמת המדינה זה מכח סטרא אחרא, ואסור להשתתף בכל הדברים שלהם, ויש כאלה האומרים שכן. יש סאטמר האומרים כך, ואחרים אומרים אחרת וכו'. ברצוני להבין,

הוא כותב כך, [הבאנו את מכתבו במלואו. העורך] לכבוד מרן פוסק עדת תימן, אשר מרוויס ממך צמאונס עם ישראל ובפרט בני קהילות קודש תימן, ואשרי הדור שזכה למנהיג גדול במדו"ת המגין ומשפיע למזרח ומערב צפון ותימן. שלמך יסגי לעלמין.

מעשה שהיה, רציתי לדעת אם הוראתי היתה כדין, ואם שגיתי [ה' הטוב יכפר בעדי, ומה היא הדרך הנכונה.

מניין מצומצם (בשחרית שבת) עשרה איש בלבד, כנראה זה בגלל ההגבלות שהיו בימים ההם, לפי המצב שהיו מניינים קטנים, ועוד חמישה קטנים מגיל שבע ועד אחד עשרה, שכאשר התחיל הש"צ חזרת התפילה ולא נתנו לב שאחד מהגדולים יצא (מחמת אונס), ורק כשהגיע לאמצע ברכה שנייה, נתנו לב שחסר אחד.

הוריתי, להפסיק מיד את התפילה, וכששב העשירי המשיך הש"צ מהיכן שהפסיק.

סברתי היתה, היות והיו שם קטנים (ואפי' אם היה רק קטן אחד) מצטרף בדיעבד לברכות שכבר בירך (הראשונה וחלק מהשניה). דאף דלכתחילה לא פסקינן ולא נהגינן כשיטה זו כמובא בש"ע סימן נ"ה ה"ד, מ"מ מכיון שכבר בירך אמרינן סב"ל ולא יחזור על אותם ברכות שכבר בירך.

החותם בברכת התורה, ומצפה לתשובתך הרמה, תלמידך השותה בצמאה מימך, הצב"י אליהו נהרי יצ"ו.

דהיינו, היו בסה"כ עשרה גדולים, ולאחר תפילת הלחש מישוהו יצא. בזמן שהש"צ צריך להתחיל, היה חסר אחד. הש"צ התחיל כיון שחשב כי מסתמא ישנם עשרה, התחיל י"י שפתי תפתח, אבל לא נתנו לב שאחד מהעשרה יצא. רק כשהגיעו לברכת אתה גיבור, באמצע הברכה השנייה, נתנו לב שחסר אחד.

מהי המחלוקת? שאל אותו הרב, בשביל מה אתה רוצה להבינן? ענה לו אותו אדם, כי אם אני אדע מה הם הצדדים, אני אוכל להחליט מי הצודק. ענה לו הגר"א קוטלר, תשמע ידי, אתה צריך לדעת, יש מישוהו אחד האומר שהוא מתנגד, ויש רוב של חכמי ישראל האומרים ההיפך ממנו. אתה לא צריך לדעת מה הסברות, מה הצדדים, ומה הנקודות. אתה לא ברהכי לבוא ולהחליט מי צודק ומי יותר מבין. אתה בשכלך הקטן אינך יכול לבוא ולפסוק, עליך לדעת רק כלל אחד, יחיד ורבים הלכה כרבים'. זהו. אל תיכנס אתה בין שני אריות.

נחזור לעניינינו, יכול להיות, אם לפי דבריהם שקרו להם נסים ונפלאות ולא ניזוקו, הדבר בא לנסות או אותנו או אותם, לראות למי שומעים? האם שומעים לדעת יחידים, או לדעת הרבים. רוב ככל חכמי ישראל אומרים את דבריהם, השומע ישמע והחדל יחדל. חושבני כי זאת תשובה טובה לשאלה הזאת.

הערה מהקהל: הדבר נמצא גם בפרשה שקראנו, כי רואים לגבי העניין של משה עם מרים ואהרן, התוס' אומרים שאפי' שה' הסכים איתו, לא יכול להיות הדרך שאדם עושה. עד כדי כך.

תשובת מרן שליט"א: נכון. הראו גם לרבן גמליאל בחלום, כדי לפייס את דעתו. עיין ברכות דף כ"ח ע"א. אכן ישנם כמה דברים כאלה.

האם מותר לצרף קטן למניין עשרה, ומה הדין במקרה שצירפו קטן בשעת הדוחק, האם צריך לחזור על הברכות שכבר בירך הש"צ בצירוף הקטן.

קיבלתי שאלה מידידנו הרב הצדיק אליהו נהרי הי"ו, מנהל תלמוד תורה עטרת חיים, השאלה מתאריך כ"ג אייר, אמנם כבר ענית לי בעל-פה, אבל ישנו צורך להרחיב בדברים.

מבחינת העיכוב, מבואר בש"ע סי' ק"ד סעיף ה', שאם שהה כדי לגמור את כולה, חוזר לראש. כנראה כאן היתה שהות פחות מכן.

דרך אגב, תוך כדי הדברים אני נזכר, אכן בשלחן ערוך המקוצר לא הבאתי את הדעה הזאת, שאפשר לצרף קטן למניין, אבל שמעתי שבעיר רדאע וסביבותיה, היו מצרפים קטן. ישנה תשובה בעניין זה, בכתביו של הרב יב"ע, הרב יחיא עומסי זצ"ל. נדפסה בצילום מכתב ידו, בספר משיב נפש וז"ל, נשאלתי מהו לצרף קטן לכל דבר שבקדושה וכו'. בתשובתו הוא מבאר שיש עשרה פוסקים שמקילים בזה, ומסיים לא אשחית בעבור העשרה ע"כ. צל"ע בזה ואכמ"ל.

הרי בש"ע שם וסי' נ"ה סעיף ד' כתב מרן, מתירין לומר דבר שבקדושה בתשעה וצירוף קטן שהוא יותר מבן שש ויודע למי מתפללין. אם הוא פחות מגיל שש, על כך לא מדברים. כפי שדיברנו בזמנו ושיעור מוצש"ק בשלח ומוצש"ק תרומה התש"פ לגבי זימון, וקריאת ספר תורה. פחות מגיל שש, הוא בודאי לא בר דעת. ולא נראין דבריהם לגדולי הפוסקים, והוא הדין דעבד ואשה אין מצטרפין.

אבל הרמ"א כותב, ואפילו על ידי חומש שבידו אין לצרפו מיהו יש נוהגין להקל בשעת הדחק (הרא"ש ומרדכי והגהות מיימוני פרק ט' מהלכות תפלה):

ישנם כאלה האומרים, על ידי חומש וכו'. כנראה המתירים סמכו על כך. כאשר שאלתי את אבא מארי זצ"ל על כך, האם הייתם נוהגים לצרף קטן? הוא ענה לי, 'מעולם לא נזקקנו לזה'. אף פעם לא היתה לנו בעיא כזאת, לא באה לנו שאלה כזאת, האם לצרף קטן, בכדי שנגיד מה נוהגים. תמיד ב"ה היה מניין. אבל כנראה שהיו כפרים קטנים, מקומות שהיה להם קשה להשיג מניין, ובמקום דוחק כזה הם סמכו כנראה על הרמ"א. אבל לפי מסכנת הפוסקים,

אפילו בשעת הדוחק אין לצרף קטן. ישנם הטוענים, שהדבר אינו קל, כיון שיוצא שבאותם מקומות ישנו מצב שחדשים ואולי שנים לא יהיה להם מניין, ולא קריאת ספר תורה. סוף סוף ישנן דעות כאלה, וזוהי דעת רבינו תם, ורבינו זרחיה הלוי – הרז"ה, ועוד. הדבר אינו מופקע. אבל בכל זאת, הלכה למעשה לא סומכים על כך.

שאלה מהקהל: אבל במקרה הזה, היו כמה קטנים.

תשובת מרן שליט"א: אז מה, אתה רוצה להדביק אחד לשני? אם יהיו אלף קטנים, בגיל י"ג פחות יום אחד, זה לא נקרא מניין.

שאלה מהקהל: אם קטנים מצטרפים, עד כמה אפשר לצרף?

תשובת מרן שליט"א: י"א אחד, וי"א אפילו שנים או שלושה. ישנן דעות כאלה. תתפלא לשמוע. ישנה דעה שאפילו שלוש קטנים.

כאשר הרב אליהו הי"ו שאל אותי את השאלה הזאת בע"פ, עניתי לו, 'יכול להיות'. אבל במחשבה שנייה, אעפ"י שאכן יש לכך על מה לסמוך, כי סו"ס ישנם פוסקים האומרים כך, וא"כ לגבי מה שבירכו זאת אינה נחשבת ברכה לבטלה, ולפי דבריהם אפשר להמשיך מהיכן שהפסיקו. אבל שאלה זאת, היא שאלה קשה מאד. בנ"ד הש"צ בירך מחוסר ידיעה, הגיע לברכת אתה גיבור, ורק עכשיו נודע שישנה בעיא. והרי הכלל הוא תמיד, 'ספק ברכות להקל'. א"כ אם נחזור על הברכה, אנו עושים ברכה לבטלה לפי דעת ר"ת האומר שזה בסדר, ואם כעת אנחנו ממשיכים, אנו נכנסים עכשיו לשמונה עשרה ברכות לבטלה לפי דעת שאר הפוסקים, אשר נפסק להלכה כמותם, וכפי שבדרך כלל נוהגים כדעתם.

דבר שני, הברכה הראשונה שאמר הש"צ, היתה בלי ידיעה, בלי כוונה, אבל כעת אתה אומר לי בידיעה להמשיך ולברך, לעשות זאת 'בידיים'.

לכן נראה לי, כי במצב כזה, כיון דקיי"ל שלא יוצאים ידי חובה, אזי חייבים לחזור, כיון שבכל מקרה לא יצאנו מידי ספק ברכה לבטלה.

שאלה מהקהל: לחזור בהרהור לא יעזור?

תשובת מרן שליט"א: זהו גם לא פתרון. לגבי מלך אוהב צדקה ומשפט, הוא יכול לחזור בהרהור, בתפילת הלחש. אבל כאן מדובר בחזרת הש"צ, שהוא חייב לחזור בקול רם.

השלמה בעניין דחיית המובא בהשלמות ל'הגהות וצינונים' בש"ס עוז והדר בשם כת"י רש"י כי בביכול ריב"ז "דמיינ" לפני מיתתו, כיון שמוחו של אדם ריק לפני פטירתו, והוכחות לכך שהדבר אינו נכון.

דיברנו [בשיעור מוצש"ק במדבר התש"פ] בעניין חזקיהו מלך יהודה, 'הכינו כסא לחזקיה מלך יהודה שבא', ואמרנו שאחד חכם בעיניו הוסיף איזו הערה ברש"י, שכביכול זה היה רק דמיון, כיון שאדם בשעת מותו, הראש שלו מבולבל, המוח שלו ריק. אז כבר אמרנו כי אלו דברי הבל, כנראה זהו פילוסוף אשר חסר לו באמונת חכמים, והבאנו כמה וכמה ראיות לכך.

ראיתי לאחר מכן כי ישנן עוד ראיות אחרות, חוץ מכל הראיות שכבר הבאתי.

בספר לעילוי נשמה [פרק י"ד] הוא אסף וסידר בצורה מסודרת, את הנוגע לנושא הזה. ראשית, הוא מביא את הגמ' בב"ק [דף קי"א ע"ב] ובב"מ [דף ס"ב ע"ב], שם כתוב כך בשם רבא שאמר, כי שכיבנא, ר' אושעיא נפיק לוותי – יצא לקראתי – דתריצנא מתניתין כוותיה. בשני מקומות מובא שרבא אמר כך, שאחרי החיים יצא לכבודו ר' אושעיא לקבל

הכלל הוא, כך אומרים הרבה אחרונים, ובשו"ת יביע אומר [חלק שני סימן ט'] האריך על כך, הביא את הירושלמי ועוד כמה ראיות, ספרים שדנו לגבי השאלות האלה, הדבר הכי מפורסם הוא עניין ברכת מלך אוהב צדקה ומשפט. הרי ישנן חילוקי דעות, כשאדם אמר 'מלך אוהב צדקה ומשפט', במקום 'המלך המשפט', האם יצא ידי חובה? ישנם כאלה הטוענים, כי רק אם אמר 'אוהב צדקה ומשפט', לא יצא יד"ח, אבל אם אמר 'מלך', נכון שלא אמר 'המלך המשפט' אבל כיון שהזכיר 'מלך', מבואר בתשובת הרמב"ם שיצא יד"ח. ישנם כאלה האומרים שיצא יד"ח, וישנם האומרים שלא יצא. א"כ מה עושים?

אם האדם לא תיקן מיד את עצמו, ואח"כ הוא נזכר, הוא בגדר 'חמר גמלי'. אם תגיד לו לחזור, הרי לפי דעת הפוסקים האלה אלו ברכות לבטלה. ואם תגיד לו להמשיך, אז לפי הפוסקים האחרים אלו ברכות לבטלה. במקרה כזה, אין ברירה, חייבים להחליט מה היא ההלכה. כי מה שנעשה, יהיה חשש ברכה לבטלה. לכן, צריכים לראות מה עיקר ההלכה, וללכת לפי זה. כי אין פתרון. אם המדובר שהוא כבר גמר את התפילה, ולאחר סיום התפילה התעורר לו הספק, אומרים לו שבדיעבד הוא יצא יד"ח. אבל כאשר הוא נמצא באמצע התפילה, חייב להחליט, האם לחזור או להמשיך?

לא ניכנס כעת לשאלה לגבי ברכת מלך אוהב צדקה ומשפט, כיון שכבר דיברנו על כך בעבר [שיעור מוצש"ק נצבים וילך ה'תשע"ד, ומוצש"ק וישלח ה'תשע"ה], וכתבתי על כל בשלחן ערוך המקוצר [סי' ק"י הערה ב], ובל"נ עוד נאריך. אבל לגבי נדון דידן, בעניין השאלה שלנו, בודאי שישנו משקל גדול לכך. דהיינו, אם אחזיר את הש"צ לברך שוב את הברכה הראשונה, ישנה רק ברכה אחת לבטלה. אבל אחר כך, יש שמונה עשרה ברכות לבטלה. זהו דבר אחד.

את פניו. אומרים התוס', כך היה רגיל לתרץ משניות כמותו וכו', אבל בשביל שהיה מתרץ משנה אחת לא היה אומר כן. דהיינו, בגלל תירוץ אחד, זה לא הוכחה שהחכם ההוא שתירץ אותו יבוא להקביל את פניו, אבל כאן הוא היה רגיל לתרץ אותו.

כמרכן הוא מביא את ספר חסידים [סי' תקנ"ט] הכותב כך, וכל צדיק שמפרש דברי צדיק אחר, כגון אמורא שמפרש דברי תנא או אמורא שהיה לפניו, כשמת יוצא התנא כנגדו לקבלו בסבר פנים יפות, וללכת עמו ולבקש מן המלאכים להקל עליו ולהעמידו לפני הקב"ה לדבר עליו טובות. הדבר עוזר לו, כיון שבכך יש לו פתחון פה לאותו צדיק שכבר נמצא בגן עדן. ובסימן תנ"ו כותב בספר חסידים, כשמת התלמיד ועסק בהלכות שמועות רבו, יצא רבו לקראתו וכו', לפי שמפרש שמועותיהם ומתרגן.

כעת הוא מביא את המגיד מישרים הבית יוסף, מה שכבר הבאנו בזמנו. זאת אחת הראיות שהבאתי אז, בכדי לחזק זאת. וכך נאמר בספר מגיד מישרים למרן הבית יוסף פרשת ויקהל, מה שפלפלת אתמול על הרמב"ם ז"ל, ב' הדברים אמת הם, והרמב"ם שמח בכך על שירדת לסוף דעתו, וגם שמח עליך שאתה תמיד מביא דעתו ומפלפל בו ודברך כנים ואמיתיים וכו'. וכי שכיבת, הרמב"ם ז"ל נפיק לקדמותך דמתריצת הלכתיה.

וראיתי שהביאו גם מדברי הש"ך חו"מ סוף סימן צ"א שכותב ומובטח אני בחסד עליון כד שכיבנא קא נפקי בעלי המשנה וברייתא וש"ס לאפאי דמתריצנא מילתייהו בקושטא.

זה מה שאומרים גדולי ישראל, ואני מקוה שבעז"ה אחרי מאה ועשרים, יצא לקראתנו מהרי"ץ זיע"א, יצא להקביל את פנינו, כי אנחנו משתדלים בתורתנו, ובשיטה שלו ובדרך שלו. יהי רצון.

אחד מן הגדולים, חיבר ספר בשם מגיני שלמה, היה אב"ד קראקא, סבו של הפני יהושע, השם 'מגיני שלמה' היינו, שהוא בא להגין על רש"י, ליישב את קושיות התוס' על רש"י. נכדו רבי אליקים, כותב בהקדמת הספר, הוא מספר שכך סבו אמר לו, הגאון רש"י ז"ל בא אליו והראה תמונתו בעצמו ובכבודו לפניו בשמחה גדולה, ואמר לו בזה הלשון, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא. בשביל שאתה מציל אותי מפי האריות והכפירים גבורים חריפים בעלי תוספות ז"ל, איתי לקבלך לעולם הבא עם כל תלמידי. הם היו חריפים גדולים, היו ששים בעלי תוספות, לפני רבינו יצחק, כל אחד היה בקי במסכתא אחת. כפי שכתב מהרש"ל בהקדמתו ליש"ש, בעלי התוספות גילגלו את הש"ס כמו כדור. ישבו ופילפלו ביחד, וכולם מתקיפים אותי על כל צעד ושעל, ואתה באת והצללת אותי. ובזכות זה, איתי לקבלך – אבוא לפניך – לעולם הבא. זאת סיפר המחבר בעודו בחיים.

כעת מספר נכדו, וכך הוה. שקודם מיתתו, כמו חצי שעה שכבה נר ישראל, היו אצלו גדולי ישראל בק"ק קראקא, ואמר לפניו בזה הלשון, פנו מקום שרבינו מאור עינינו רש"י ז"ל רבינו שלמה יצחקי בא אלי, וכל קדושי עמו. וקבלני בשמחה, להראות לי דרך החיים, באשר עמדתי לימינו תמיד לתרץ קושיות התוספות על רש"י.

הוא מביא עוד ראיות כאלה, כגון מרבי שלמה היימן, שאמר תכינו שני כיסאות, להגרע"ק איגר ולהגר"ח עוזר, כי הם היו מורי הדרך שלו בהבנת התורה. אח"כ הוא מביא את גשר החיים, מה שהבאנו בזמנו, לגבי הגר"ש סלנט.

מצד אחד, הדבר אינו כ"כ פשוט, שנשמות באות לעולם שלנו. זכורני שכתוב בספר עליות אליהו [יעו"ש הערה ס"ג דף כ"ח כ"ט], שלא פשוט לנשמות לבוא מהעולם העליון לעולם הזה. היה איזה משהו שבא ואמר, כיון שהייתי צריך

בסוף ימיו היה הרב בייפוס קצת מבולבל. אני זוכר שבאתי לבקר אותו, היה זה בליל שבת, נכנסתי אליהם, והרבנית שאלה אותי: "אתה זוכר מי זה?" כי הוא היה קצת מבולבל. הוא כבר לא זיהה אנשים. הוא ענה לה: "ודאי, זה הילד שהייתי קורא לו שלומ'לה!". דהיינו שלמה.

יום אחד התקשרה אלי אחותי, הגרה בירושלם. בעלה עובד בחנות רהיטים. נכנס לשם אחד מהאחינים של הרב בייפוס, וכיון שגם גיסי גדל בפתח תקוה, וגם הם התפללו שם באותו בית כנסת, הם התחילו לשוחח ביניהם.

אמר לו האחין של הרב בייפוס: "בוא תשמע סיפור: ביום האחרון לחייו, שהה עם הרב, אחד מהאחינים. הרב היה לפני הפטירה במצב חלוש מאוד, ופתאום הוא התיישב על המיטה ואמר: 'קניתי לי כרטיסים להופעה מהפיליפינים!'. הוא נשכב בחזרה על המיטה, ונפטר..."

המלים שהוא אמר בסוף ימיו, ממש לא התאימו לשפה שבה דיבר כל חייו. אני מכיר אותו היטב, וכמובן אלו הן מלים שבכלל לא אופייני ולא מתאים לו. האחינים לא רצו לספר מה הוא אמר בסוף ימיו. מה הדיבורים האלה? ממש זה לא מתאים, הוא לא דיבר בשפה כזאת כל ימי חייו, ולכן לא רצו בכלל לספר את הסיפור הזה, מאיפה זה בא, וכי הוא היה צבוע ח"ו, מה זה הופעה מהפיליפינים, מה הדיבורים האלה. ידוע שהוא היה צדיק ותלמיד חכם. משהו מוזר. אבל בכל זאת, סיפרו לאחד מבני הדודים, וככה הסיפור התגלגל.

הגיע אחד מהרבנים של פתח תקוה, שמע את הדברים והתפלל: "מה, אתם לא יודעים מה פירוש הדברים הללו שהוא אמר?".

הוא הסביר, שלפני כמה שנים הגיעה הופעה מהפיליפינים, ולרב בייפוס כאב מאד העניין הזה, שרבים מהעיר ייכשלו באיסורים שונים

לבוא לגר"א מוילנא להודיע לו משהו, שלחו אותי מבית דין של מעלה, אז על הדרך באתי גם אליך. אמר לו, מה הבעיא לבוא פעמיים? ענה לו, לא, העולם הוא מטונף, הנשמה שבאה לעולם אינה יכולה לסבול את העוה"ז, לכן אני לא יכול לבוא אליך באופן מיוחד. אבל כעת, שבלאו הכי נצרכת לבוא, אז על הדרך הגעתי גם אליך. כמדומני שכבר הבאתי זאת ובישעור מוצש"ק נצבים התשע"ה.

אבל כפי שהבאנו מקודם, רואים שרש"י בכל זאת בא מעולם העליון. אולי זה היה משהו מיוחד, או שזה דוקא בזמנם, כי בזמן הפני יהושע, אויר העולם היה יותר נקי. אולי רק אח"כ לצערינו, האוירים הזדהמו.

אח"כ הוא מדבר לגבי הביאו כסא לחזקיהו וכו', הוא מאריך ומביא כמה וכמה מקורות.

בקיזור, המושג שבאות נשמות של צדיקים להקביל פניו של צדיק, זהו דבר שמקובל וידוע, ובמעשה זה המדובר ברש"י בעצמו. החכם הזה, בא לעשות הגהות על רש"י, וחשבו שם בהוצאת עוז והדר, שזה כתב רש"י. אבל הדבר מופרך מיניה וביה.

ברם צריכים לדעת, אל תחשבו כי אלו דברים שהיו רק בעבר, ראיתי סיפור כזה לגבי מיישהו בזמנינו, זהו סיפור עם הרבה לקח, ואולי אפשר להבין למה אותו מתפלסף הגיע למסקנא כזאת.

בספר 'מאה ושנים סיפורים ששינו לאנשים את החיים', שחיבר הרב דוד נקאר, מובא סיפור בשם הרב שלמה לוינשטיין, אשר סיפר כך, בילדותי נולדתי בעיר פתח תקוה, גרנו ברחון סלומון 9, מולנו היה מספר 8, ולידו (שזה כמעט מולנו) היה מספר 6.

בסלומון 6 גר הרב של בית הכנסת שלנו, "היקים", הרב אהרן בייפוס. הוא והרבנית היו אנשי מעלה, אך לא היו להם ילדים וכו'.

ויטמאו את עיניהם. כזו פריצות, ויבואו אנשים... אבל מה הוא יכול לעשות?!

הוא מצא עצה: הוא הלך וקנה את כל הכרטיסים של המופע. לאחר מכן, הוא היה אצל הסטייפלר, רבי יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל. הסטייפלר אמר לו, "הכרטיסים האלה הם כרטיס הכניסה שלך לגן עדן!".

רואים מסיפור מדהים זה עד כמה היה חשוב לרב בייפוס להרבות כבוד שמים, ולמנוע מכשלה מעם ישראל, ובמעשה זה זכה לקנות כרטיס היישר לגן עדן!...

מי שלא יודע את הסיפור הזה, חושב לעצמו, מי יודע, אולי הבן אדם הזה השתבש, או שהוא מדבר שטיות והבלים, או מי יודע. סופו הוכיח על תחילתו. חושבני, כי אם לא היה מכיר אותו רב את הסיפור, וקושר והבין שבעצם ברגע האחרון לפני מותו אותו צדיק חושב באיזו דרך מוליכין אותו, והוא כביכול נזכר או מזכיר שבעצם הוא מזומן לחיי העוה"ב, אם היה נמצא שם אותו מתפלסף, היה אומר, בטח הוא כבר משובש, איזה שטיות הוא מדבר וכו'.

כנראה הוא ראה דברים כאלה, אולי אנשים שנפטרו אמרו לפני מותם דברים משונים, שבחייהם הם לא היו אומרים אותם כיון שהם לא רצו לגלות, וברגע האחרון אמרו אותם, והאנשים לא הבינו מה שהם אומרים, ממילא אמרו בטח הוא היה מבולבל. אבל מי שידע, אכן מבין מה מסתתר מאחורי הדברים, ורואה שאכן יש בכך דברים טובים. דברים גדולים.

אם במקרה דלעיל היה כך, ק"ו לגבי רבן יוחנן בן זכאי, שאמר דברים כאלה, ח"ו להטיל בו דופי. אלא כפי שאמרנו, אדרבה, צדיקים גדולים זוכים שיבואו אליהם אנשים שיש להם קשר בנשמותיהם, או כמו חזקיהו המלך שהוא היה מזרעו, או אם הוא משורש נשמתו – כפי שאומר האר"י, או מכל מיני סיבות אחרות, כפי שישנם המפרשים שהוא קיבל את הנשיאות והוא לא מזרע דוד המלך, לכן אמר 'תפנו את

הכסא', ר"ל כי אחרי פטירתו תמנו מישהו אחר שיהיה נשיא, למרות שאני – רבן יוחנן בן זכאי – לא הייתי מזרעו של דוד המלך. כך הצל"ח אומר. וישנם עוד פירושים נוספים.

בקיצור, הדברים הם גבוהים, ואין לקחת זאת ח"ו בצורה שטחית ופשוטה. לגבי כל דברי חז"ל, עלינו לזהבין משל ומליצה, דברי חכמים וחידותם'.

וכפי שאמרתי, הדבר גם מחזק את מה שאמרנו מקודם, כי אין סתירה ממה שהביאו בשם החפץ חיים, שהורה בשעתו שלא לסגור בתי כנסת. בודאי שבזמן הח"ח, לפי הבנת הרפואה בזמנם, לא היתה בעיא בדברים האלה. אבל לפי מצב הרפואה בזמנינו, שמבינים ויודעים את שרשי המחלה בדיוק, אין מה להשוות ולהביא ראיה מן הדורות ההם. אם הח"ח היה בזמנינו, הוא היה הראשון שאומר לסגור את בתי הכנסת.

נמצאנו למדים, כי מה שגדולי ישראל אומרים, גם אם ישנם כאלה האומרים אחרת, מ"מ יחיד ורבים הלכה כרבים'. איננו מפקפקים. אנחנו מאמינים בני מאמינים. זהו שורש בתורה, 'אחרי רבים להטות'. עלינו לא להתבלבל. ובעז"ה הקב"ה ידריכנו בדרך נכוחה, לעשות רצונו כרצונו, אכ"ר.

שמחת נישואי בן זקוניו של מרן שליט"א הבה"ח דוד הי"ו עב"ג שתחי', שתתקיים במתכונת מצומצמת השבוע בעז"ה.

בעזרת ה' יתברך, יש לנו את השמחה של בן הזקונים שלי, יניק וחכים דוד הי"ו, ביום שני בערב. לא שלחנו הזמנות, בגלל המצב. אף אחד לא קיבל הזמנה. ההזמנה שתלויה על לוח המודעות מחוץ לבית הכנסת, זאת היתה הדפסה לקראת ההזמנה, אבל לא זכינו שיהיו הזמנות ממש. גם אי אפשר שישבו לסעודה יותר מחמשים, כיון שזה מוגבל, חמשים גברים ועוד חמשים נשים. אבל נשמח לראות את כולם, כל מי שיכול, מוזמן להשתתף בשמחה. החתונה תתקיים בחצר תלמוד תורה אור

הודעה חשובה!

שיעור זה הוקלד עפ"י שמיעה בעיקר, נערך והגה לפי הבנת העורך. השיעור היה לנגד עיני מרן שליט"א קודם הוצאתו, הוסיף עניינים וציין מקורות, שיפר ותיקן דברים רבים, אולם מפאת העומס הרב המונח על כתפיו, נבצר ממנו לעבור הגהה מדוקדקת, להאיר ולהעיר בהרחבה כבשיעורים שעברו.

לאור האמור, בכל ספק או שאלה המתעוררת למעיין בשיעור זה, יש לו לברר היטב את הדבר להלכה ולמעשה אצל מרן שליט"א. הערות ותיקונים יתקבלו ברצון.

פרטים בטלפון: 050-4140741.

מרדכי, כאן בעיר בני ברק ת"ו. זהו מקום עם שטח גדול, נמצא ברח' הרב פארוז פינת בן זומא, ע"י בית הרפואה מעייני הישועה. החופה תהיה בעז"ה מיד אחרי תפילת ערבית, בעז"ה נתפלל שם גם מנחה לפני כן, את כל העניינים נסדר בין מנחה לערבית, הכתובה וכו', ומיד לאחר ערבית תהיה החופה. אנחנו מוגבלים גם בסוף החתונה, כי לאחר השעה 10:30 אסור שיהיה רעש, כיון שזהו איזור מקום מגורים. לכן הזמן יכול להיות, בין 9:30 ל-10:30. או מיש שירצה, יכול לבוא בעז"ה לחופה. מישו אמר לי, תצטרך לחפש, אולי לא יהיו לך עדים בחופה. אם תהיה רק בני המשפחה בחופה, מי יהיו העדים? לכן נשמח מאד, מי שיוכל להיות גם בחופה, או לאחר מכן. ובעז"ה נזכה במהרה שיבוא משיח בן דוד ויגאלנו וישמחנו, אז ימלא שחוק פינו וגו'. אבי"ר.

יצא לאור: הקובץ התורני 'דברי חפץ' חלק ארבעה-עשר

רבני בית ההוראה 'פעולת צדיק', בראשות מרן פוסק עדת תימן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א, הלא המה הרבנים הגאונים הרב יואל סיאני שליט"א והרב משה רצאבי שליט"א. כמו כן הובאו עשרה מאמרים בהלכה ובאגדה מאת תלמידי חכמים חשודים במלי התורה, וכן הובאו חידושי מהרי"ץ על הגדה של פסח, שלוקטו מכל ספריו.

את הקובץ הזה, כמו את י"ג הקבצים שיצאו לאור עד כה, ניתן לקבל במהדורה דיגיטלית ע"י שליחת בקשה למייל מערכת דברי חפץ d.chefats@gmail.com ובעז"ה כשירחיק ה' לנו ונעבור את מצב החירום ניתן יהיה לקבלו במשרדי יד מהרי"ץ ב"ב, וכן אצל הפעילים בכל רחבי הארץ.

וג"ב, ובעניין שמירת האפיקומן, ונגד מנהג גניבתו. ובעניין סגולתו לשמירה, אם הוא הדין שאר מצוות, ובענין אמירת פיוט יגדל, והללות, לכבוד יומא דהילולא של מהרי"ץ, אעפ"י שהוא חל בימי ספירת העומר, וביאורים בברכת אשר יצר את האדם בחכמה. ומדוע הובא בשלחן ערוך פירושה של-ברכה זו. ועוד שלשה מאמרים באגדה.

זאת ועוד, כתפוחי זהב במשכיות כסף, משובצות אחת הנה ואחת הנה הערות נכבדות ומאירות עיניים ממרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א, מה שהעיר והאיר תוספת שבת, ולחזק כל מקום שמצא שם בדק, להעמיד תורה בקרן אורה, לרוב חביבותו והערכתו לבמה נכבדה זו. בנוסף הובאו בירורי הלכה מאת

שמחה והתרגשות רבה אוחות בק"ר ציבור בני התורה ולומדיה, עם צאתו לאור של הקובץ התורני 'דברי חפץ' חלק ארבע עשרה, חודש ניסן ה'תש"פ ליצירה ב"ש"א לשטרות, לחידושי תורה להלכה ולמסורת, היוצא לאור זו השנה השביעית, ע"י מוסדות יד מהרי"ץ – הארגון העולמי להפצת תורה ומסורת ק"ק תימן, בנשיאות מרן פוסק עדת תימן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א.

בין המאמרים בקובץ, ניתן למצוא את חידושי רבינו סעדיה עדני זלה"ה על הרמב"ם הלכות תפילין ומזוזה, ושבעה מאמרים ממרן הגאון רבי יצחק רצאבי שליט"א שלשה מאמרים בהלכה בעניין חישוב השעות הזמניות מהקץ החמה עד שקיעתה. ואודות מדידת הצל לפי סימן מכ"י